FELSEFE 11 · 2. ÜNİTE

Teknoloji ve Hayat

Tekhne’den yapay zekâya: Teknoloji insana ne yapıyor?

Mustafa DEMİR

Felsefe Grubu Öğretmeni · felsefesinifi.com

felsefesinifi.com

1

FELSEFE 11 · 2. ÜNİTE · 1. konu

Teknoloji ve İnsan Hayatı

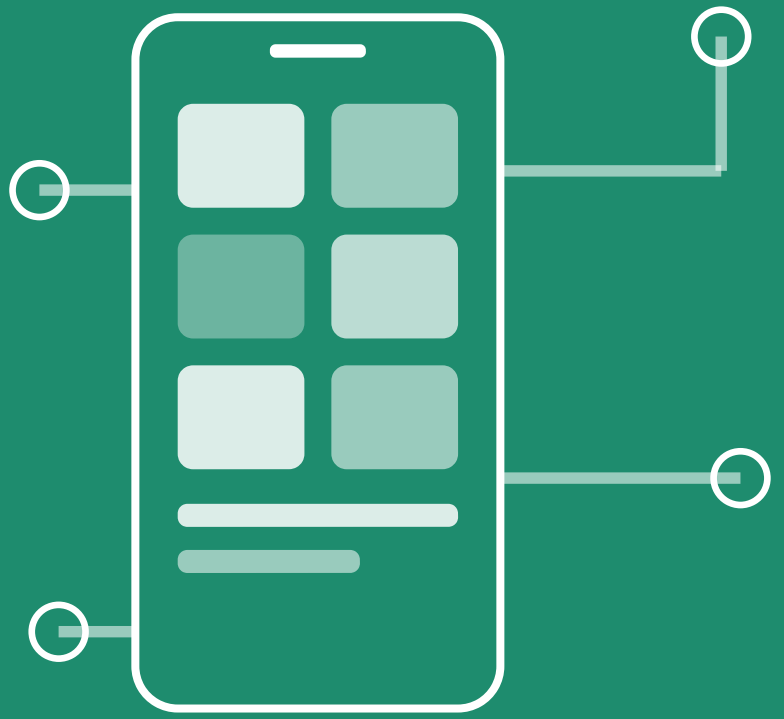

Teknoloji yalnızca kullandığımız bir araç mı?

Günün işlerinin çoğu bir teknolojiyle yürüyor

Sıradan bir gün

Telefonun alarmıyla uyanırsın. Süpürge robotuna telefondan komut verilir, haberler ekrandan okunur, ödemeler internetten yapılır, saat nabzını gösterir.

Bu yüzden içinde yaşadığımız döneme **teknoloji çağı** denir. Etkisi tek yönlü değildir: Kolaylık da getirir, risk de.

felsefesinifi.com

Teknoloji, güçlükleri aşmanın bilgisi ve işidir

Teknoloji

İnsanın güçlükleri aşmasına, sorunlarını kolay ve hızlı çözmesine yarayan araç, yol ve yöntemleri bulma, yapma ve geliştirme bilgisi ve işidir.

felsefesinifi.com

Teknoloji kelimesinin kökü Antik Yunan'a uzanır

Tekhne: açığa çıkarma (aletheia) ve sanatsal üretim (poiesis)

→

Teknik: insanın doğaya yapay müdahalesi

→

Teknoloji: tekhne'nin modern tekniğe dönüşmüş hâli

İnsan, doğa karşısında eksik kaldığı ve zorlandığı yerde sınırlarını aşmak için tekniğe başvurur.

felsefesinifi.com

Teknoloji yapay bir beceri olarak da tanımlanabilir

Teknik, her türlü zanaatla ilişkili bir beceri faaliyetidir.

Teknoloji, bedenimizle ve zihnimizle yapamadığımız işlerde yeteneklerimizi sürdürür.

Teknik aletler yapmasaydı insan bu çağa ulaşamazdı.

felsefesinifi.com

Sanayi Devrimi’nin en belirgin özelliği makineleşmedir

Makineleşme

Bedensel iş gücüne dayanan üretimden makinelerle üretime geçiştir.

Rönesans, Reform ve Aydınlanma’nın birikimi Sanayi Devrimi’ni doğurdu. Makineleşmeyle üretim hızlandı, insan emeğine ihtiyaç azaldı.

felsefesinifi.com

Sanayi dört aşamada insandan makineye kaydı

Aşama	Ne değişti?
Endüstri 1.0	Buhar gücü, makineleşme, fabrika sistemi
Endüstri 2.0	Elektrik, montaj hattı, seri üretim
Endüstri 3.0	Otomasyon ve robotlar; insan gücü azaldı
Endüstri 4.0	Yapay zekâ, akıllı fabrikalar; makine karar veriyor

felsefesinifi.com

Daha çok imkân, insanı daha mutlu etmedi

Ne oldu?

Tüketim durmadan teşvik edildi, hayatın amacı hazza indirgendi.

ama

Sonuç

İnsanlar yine de mutluluğa ulaşamadı.

Doğal dengenin bozulması, nükleer tehdit ve yeni hastalıklar da teknolojiyi sorgulatıyor.

felsefesinifi.com

Teknolojinin iki yüzü vardır

Olumlu

Konfor, hız ve kolaylık. İletişimde ve ulaşımda zaman ve mekân sınırları büyük ölçüde kalktı.

ama

Olumsuz

Güvenlik sorunları, adaletsizlik ve çevre tahribatı gibi küresel sorunlar.

felsefesinifi.com

Teknolojinin bedelini yalnızca doğa ödemiyor

Alan	Olumsuz sonuç
Ekonomi	Enflasyon, gelir dağılımında adaletsizlik
Gıda	Tüketim dengesizliği ve açlık (Mtwara, Tanzanya)
Savaş	Yıkıcı silahlar (Gazze, Filistin)
İnsan ve doğa	Zihinsel yorgunluk, nükleer risk, elektronik atık

felsefesinifi.com

Bilgi çoğaldıkça bilgiden emin olmak zorlaştı

Matbaa

İnsanlığın alışması yüzyıllar sürdü.

ve

Genel ağ

Çok kısa sürede bütün dünyaya yayıldı.

Ama bilginin güvenilirliği, geçerliliği ve doğruluğu tartışılır oldu. Genel ağdaki her bilgi doğru değildir.

felsefesinifi.com

Bilim ve teknoloji birbirini besler

Bilimden teknolojiye

Elektromanyetik dalgaların keşfi iletişim teknolojilerini geliştirdi.

ve

Teknolojiden bilime

Mikroskop ve yapay zekâ yeni bilimsel keşiflerin önünü açtı.

felsefesinifi.com

Yeni teknolojiler hayatın her alanına giriyor

Yapay zekâ

Sağlık, eğitim, ulaşım

Sanal gözlük

Oyun, eğitim, sağlık

Kripto para

Bankasız sanal para

Blok zinciri

Finansın geleceği

Yeşil enerji

Güneş, rüzgâr, hidrojen

T625 GÖKBEY

Yerli genel maksat helikopteri

felsefesinifi.com

Teknolojiye karşı dört tutum vardır

Tutum	Özü
Teknolojik anarşi	Güç, zenginlik ve doğaya hâkimiyet için teknolojiyi destekler
Teknofili	Aşırı düşkünlük; teknolojinin insan üzerindeki kontrolü böyle başlar
Uygun teknoloji	Teslim olmadan önce amaçları ve değerleri sorgular
Teknofobi	Teknolojiden korkar, geri çekilir, onu reddeder

felsefesinifi.com

Tutumlar teknoloji taraftarlığından karşıtlığına uzanır

Teknoloji taraftarlığı

Teknolojik anarşi ve teknofili

ya da

Teknoloji karşıtlığı

Teknofobi

Uygun teknoloji uçlardan birini seçmez; önce amacı ve değeri sorar.

felsefesinifi.com

Teknoloji felsefi sorular doğurur

Teknoloji insan hayatını nasıl etkiler?

Teknolojinin tutsağı olmadan bir hayat nasıl mümkündür?

Teknoloji değer dünyamızı nasıl etkiler?

Teknoloji zaman ve mekân algısını değiştirebilir mi?

Teknoloji insanın güvenliğini tehdit eder mi?

Teknoloji varlıkları başta oldukları şeyden uzaklaştırır mı?

felsefesinifi.com

Ali’nin bedeni sınıfta, kendisi oyunda

Örnek olay

Ali sınıfta ama aklı oyunda: Öğretmenini ne görüyor ne duyuyor.

Ali, teknolojinin yol açtığı olumsuz sonuçlardan hangisini yaşıyor?

felsefesinifi.com

Sürücüsüz araç yolcu ile yaya arasında seçim yapmak zorunda

İkilem

Kaza kaçınılmaz. Otonom araç içindeki yolcuyu mu korumalı, yoldaki yayayı mı?

Makineler ve yapay zekâ sistemleri ahlaki sorumluluk taşıyabilir mi?

felsefesinifi.com

Felsefe teknolojinin sorunlarını iki grupta inceler

Ontolojik problemler

Varlık, varoluş ve gerçeklik algısıyla ilgilidir. Konusu yabancılaşma ve anlam yitimidir.

ve

Aksiyolojik problemler

Seçim, eylem ve değerle ilgilidir. Güvenlik, değerler ve ahlaki eylem bu gruptadır.

felsefesinifi.com

Ontolojik problemlerin iki başlığı vardır

Ontolojik anlam kaybı

Varoluşun ne anlama geldiğini kavrayamamak; duygusal, zihinsel, bedensel ve manevi yönlerin anlamını yitirmek

Yabancılaşma

Özünden uzaklaşıp varlığıyla bağı kopan insanın kendiliğini kaybetmesi

felsefesinifi.com

Aksiyolojik problemlerin üç başlığı vardır

Temelinde “ben” odaklı düşüncenin değerlerin önüne geçmesi yatar.

Güvenlik sorunları

Siber saldırı, mahremiyet ihlali, silah teknolojileri

Değerlerin tahribatı

Hayatın temelindeki değerlerin yitirilmesi

Ahlaki eylemin imkânı

Etik kuralların oluşturulamaması

felsefesinifi.com

Her problemin bir nedeni ve bir etkisi var

Problem	Bir nedeni	Bir etkisi
Ontolojik anlam kaybı	İnsanın üstün varlık görülmesi	Doğanın tahribatı
Yabancılaşma	İnsanın makine görülmesi	Anlam yitimi
Güvenlik sorunları	Yeni teknolojilerin denenmesi	Maddi, manevi kayıp
Değerlerin tahribatı	Kolaylık ve konfor arzusu	Yozlaşma
Ahlaki eylemin imkânı	Sosyal ilişkilerin karmaşıklığı	Kuralsızlık

felsefesinifi.com

Teknoloji işi, bütçeyi ve sağlığı da etkiliyor

Alan	Örnek
Sanayi	Üretim robotlara geçti, çalışanların çoğu işsiz kaldı.
Finans	Can harcamalarını fark etmedi, birikimini tüketti.
İletişim	Ekrana gömülen Mehmet'te baş ağrısı başladı.

Bu yüzden **bilinçli tüketici** olmak önemlidir.

felsefesinifi.com

Olumsuz etkilerle baş etmenin dört yolu var

Araç bilinci

Teknoloji amaç değil, araçtır

Güvenlik

Güçlü yazılım ve şifreleme

Geri dönüşüm

Geri kazanım merkezleri

Gerçek hayat

Hobiler ve sosyal etkinlikler

felsefesinifi.com

Düşün

Teknolojiye karşı dört tutumdan hangisi bugünün dünyasında en savunulabilir olanıdır?

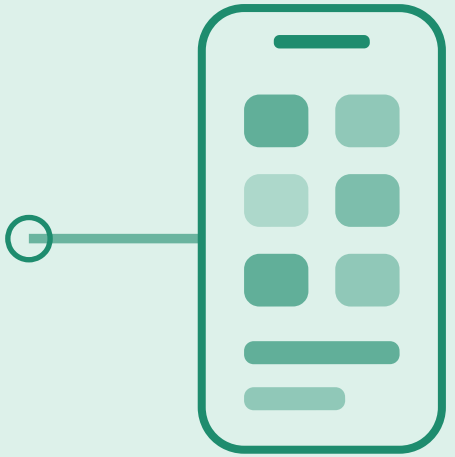

felsefesinifi.com